

Toholammin kunta asiantuntijalausunto

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+241/2020>

Toholampi kiittää tultuaan valituksi toiseksi niistä kunnista, joilta eduskunnan hallintovaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa.

Taustaa

Sote-palveluiden uudelleenjärjestely pyrkimykset, joissa palvelut ovat keskittymässä maakuntakeskuksiin ovat osoittautuneet maakuntakeskuksesta reuna-alueella olevalle kunnalle niin merkittäväksi peruspalveluiden saatavuuden heikentämiseksi, että väkimäärän väheneminen on ollut ennusteisiin nähden entistäkin nopeampaa.

Siksi etäällä maakuntakeskuksista olevalle kunnalle on turvattava mahdollisuus järjestää terveyspalvelut yhdessä niitä yritystoimintana harjoittavan toimijan kanssa ja siten ylläpitää välttämätön paikallinen terveyspalvelutuotanto kunnan elinkelpoisuuden säilyttämiseksi.

Toholammin kunta korostaa, että uudistuksen pitää turvata sote-palveluiden saaminen lähipalveluina myös maaseudun haja-asutusalueella. Digitalisaatio ei saa nousta palveluiden saamisen esteeksi esim. vanhusväestölle. Uudistus ei saa johtaa myöskään kustannusten kasvamiseen.

Palveluissa pitää kohdella samanarvoisesti yksityistä ja julkista palvelua ja turvata yksityiset palvelut. Perusterveydenhoitopalvelut tulee olla lähipalveluna myös hyvinvointialueen /maakunnan reuna-alueilla.

Lisäksi halutaan kiinnittää huomiota tulevien hyvinvointialueiden rahoitukseen. Väestön ikääntyminen ja sen mukanaan tuoman väestön sairastavuuden lisääntyminen johtavat hoivan kasvavaan tarpeeseen. Tämän takia hoivan ja huolenpidon tarve, myös tulevaisuudessa, lisää taloudellisten resurssien käyttöä laadukkaan ja hyvän vanhuuden turvaamiseksi.

Toholammin kunta sijaitsee harvaan asutulla maaseudulla. Erityisen tärkeää on sotemaakunnille varmistettava riittävä rahoitus, että perustason lähipalvelut, mukaan lukien suunterveydenhoito, turvataan pienten kuntien

ja harvaanasutun maaseudun asukkaille. Terveyspalveluiden palvelutuotannossa ja hoivan palvelutuotannossa myös yksityisten palveluntuottajien on hyvä olla mukana.

Kiinteistöt palveluiden tuottamiseen ovat kuntien taseissa. Siirtymäsäännösten jälkeen on taloudellinen vastuu kiinteistöistä oltava maakunnalla. Lisäksi rajoittamislain kumoamista ei pidä laissa tehdä vaan rajoittamislainsäädäntö tule säilyä voimassa myös tuleville maakunnille.

Rahoituksen riittävyys on varmistettava palo- ja pelastustoimelle, jotta sillä on kyvykkyys tuottaa yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut myös pienten kuntien ja harvaanasutun maaseudun asukkaille.

Uudistukseen sisältyy merkittäviä taloudellisia riskejä Toholammin kaltaiselle pienelle kunnalle:

Kunnan omistamat Sote-kiinteistöt ja niiden mahdollisesti lyhyt vuokra-aika (Lainat ja kiinteistöjen poistaminen taseesta?)

Kunnallisveroon (ja yhteisöveroon) tehtävät leikkaukset.

Mahdollinen palveluiden keskittyminen ja sitä myötä työpaikkojen ja verotulojen väheneminen kunnassa.

Kunnan houkuttelevuuden (asuinpaikkana) lasku jos palvelut etäännyvät.

Lähidemokratiaan liittyvät riskit

Hyvinvointialueen vaaleissa selkeä keskuskaupunki saa yksinkertaisen enemmistön valtuustossa, jos ei ole kuntakohtaista äänileikkuria.

Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa keskuskaupungin kuntapolitiikka tulee osaksi hyvinvointialueen politiikkaa. Esimerkiksi:

Laki hyvinvointialueesta, 8§ Tehtäväsiirrot hyvinvointialueen ja kuntien välillä: "Hyvinvointialue voi myös siten kuin laissa erikseen säädetään sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä yhdelle tai useammalle sellaiselle kunnalle"

Edelleen 8§: "Hyvinvointialue voi sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että *sopimuksen tekemiseen osallistuvat* kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtävään."

Tässä pitäisi olla "...sopimuksen on **hyväksynyt** kaikki hyvinvointialueen kunnanvaltuustot"

Tähän liittyy (riski) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, pykälät 6 ja 7:

6§ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

7§ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella

Jako ei ole noissa pykälissä muutoinkaan selkeä ja "kunnan/hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä". Tämä voisi johtaa siihen, että hyvinvointialue investoisi tai alkaisi muutoin hoitaa/rahoittaa esim. keskuskaupungin liikuntarakentamista / järjestämistä hyvinvointialueen valtuuston päätöksellä.

Huoli palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta

Laki hyvinvointialueesta, 7§ Järjestämisvastuu:

Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;"

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 4§ Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus:

"Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä"

Jälkimmäinen vesittää ensimmäisen. Kustannuksilla voidaan aina perustella lähipalveluiden lakkauttamista.

Muuta

Palvelusetelit, jos hyvinvointialue syystä tai toisesta suhtautuu kitsaasti palveluseteleihin, johtaako se kansalaisten eriarvoiseen asemaan eri puolilla valtiota?

Onko yksityiset palveluntarjoajat rajattu liian tiukasti pois? Millä turvataan, että hyvinvointialue järjestää palvelut tasapuolisesti ja tehokkaasti?

Eritoten heikoimmassa asemassa olevien (vammaiset, sairaat vanhukset, lapset) lähipalvelut tulee turvata.

Taloudellinen tarkastelu

Maakunnan taloudellinen kyvykkyys suoriutua Sote kustannuksista on jo nykyisellään erittäin haastavaa.

Soite

	TP2017	TA2021	EN2030
Sotemenot milj.€	247.0	282.0	
Väkiluku hlö	n.68800	n.68000	n.62000

Toholammin kunta

	TP2017	TA2021	EN2030
Sotemenot milj.€	10.7	12.2 (Soite laskutus)	
Väkiluku hlö	n.3200	n.2900	n.2500

Toholammin kunnan kustannukset on mahdollista saada taloudellisesti kestäväälle tasolle, mutta se edellyttää yksityiselle palvelutuotannolle samanlaisia edellytyksiä toimia palveluntuottajina kunnassamme kuin julkisella sektorilla tulee olemaan. Hyvä yhteistyö edellyttää myös tietojärjestelmien yhteensopivuutta.

Olemme pyydettäessä valmiita toimittamaan tarkemmat talousluvut palvelurakenteen kustannuksista.

Toholammin kunta